

Štrukturálne výzvy

Ludovít Ódor & Michal Horváth

5. máj 2021

- **Ekonomika stojí pred pascou stredného príjmu**
 - Dobiehanie ekonomickej úrovne EÚ sa zastavilo.
 - HDP na obyvateľa v posledných rokoch stabilne o 30% nižšie ako priemer EÚ27.
 - Disponibilný príjem o 28 % nižší ako priemer EÚ27.
- **Obnovenie dobiehania si vyžaduje prijatie zásadných štrukturálnych reforiem s cieľom**
 - skvalitniť vzdelávanie,
 - posilniť inovačnú kapacitu v progresívnych oblastiach,
 - zlepšenie podnikateľského prostredia a verejných inštitúcií.

- **Výzvy Slovenska presahujú oblasť dobiehania ekonomickej výkonnosti.**
 - Nepriaznivé výsledky zdravotníctva, nízka stredná doba dožitia, vysoká dojčenská úmrtnosť
 - Znečistenie ovzdušia a zaostávajúca miera recyklácie odpadov + zelená transformácia
 - Narastajúca zraniteľnosť ekonomiky - udržateľnosť verejných financií a rast zadĺženia domácností
 - Rodová rovnosť a vylúčenie znevýhodnených skupín z pôžitkov ekonomického rastu a ich zaostávania v životných podmienkach, vzdelávaní a zdravotnom stave

„Dobre navrhnuté štrukturálne politiky by mohli prispieť k rýchlejšiemu, výraznejšiemu a jednotnejšiemu zotaveniu z krízy a tým podporiť účinnosť menovej politiky v eurozóne.“

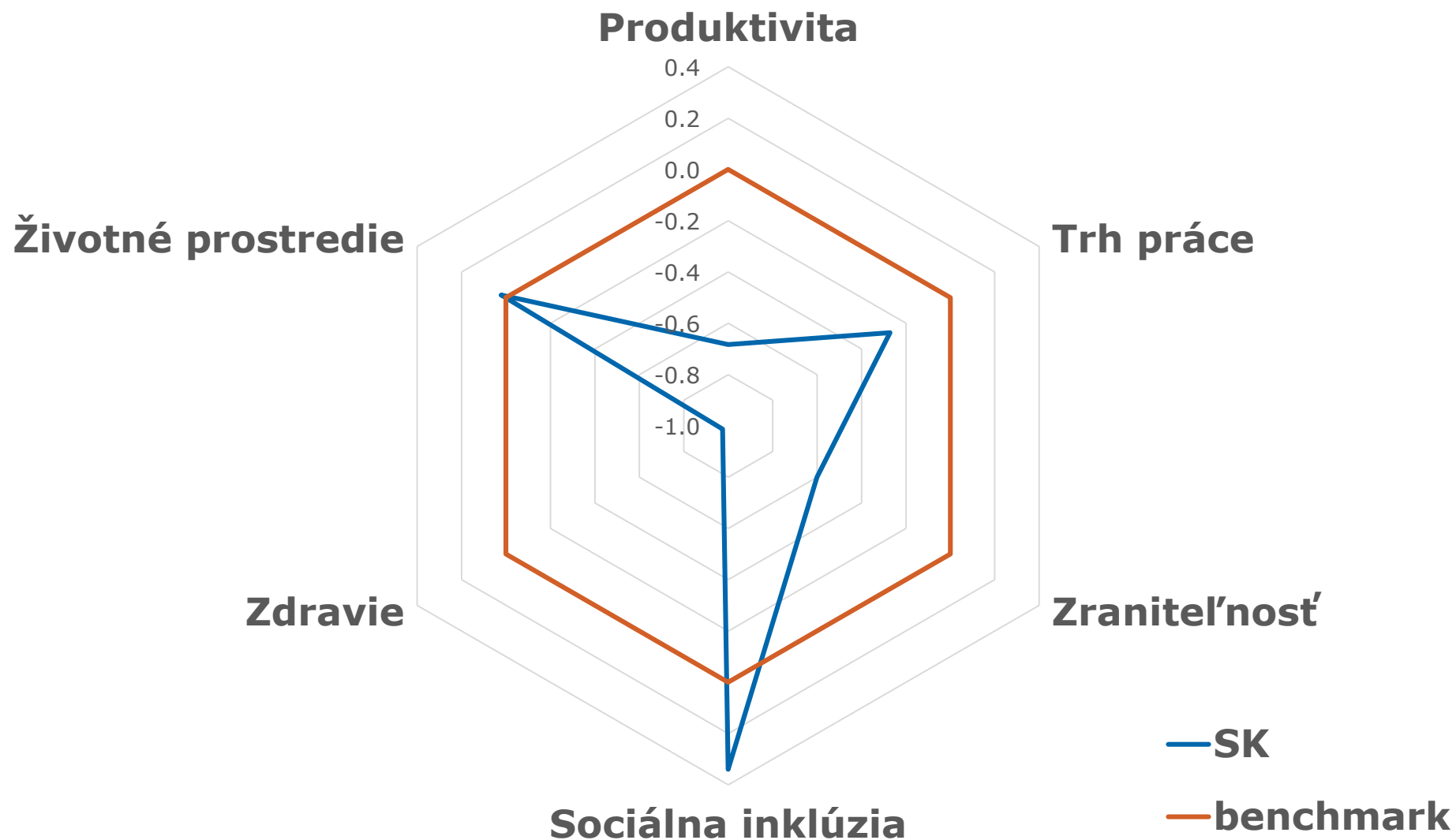
Christine Lagarde (2020)

- **Vyššia rovnovážna reálna úroková sadzba zvýši manévrovací priestor pre štandardné nástroje menovej politiky**
 - Priamo na ňu vplývajú dlhodobé zmeny a odpovede verejných politík na ne.
 - Menej vedľajších účinkov menovej politiky.
- **Lepšie štrukturálne politiky zlepšia transmisiu menovej politiky a fungovanie EMU (Masuch, et al., 2018)**
 - udržateľnosť verejných financií, finančná stabilita, klimatické šoky
 - lepšia odolnosť voči šokom
 - vyššia synchronizácia hospodárskeho cyklu a menší problém “one-size-fits-all”
 - znižovanie trade-offov medzi stabilizáciou outputu a inflácie

- **NBS - člen Národnej rady pre produktivitu**
- **Ambícia publikácie:**
 - **Nastavovať zrkadlo** - pravidelne hodnotiť stav
 - **Identifikovať priority** a ponúkať zoznam riešení
 - **Podnecovať ďalšie debaty** o štrukturálnych politikách na Slovensku

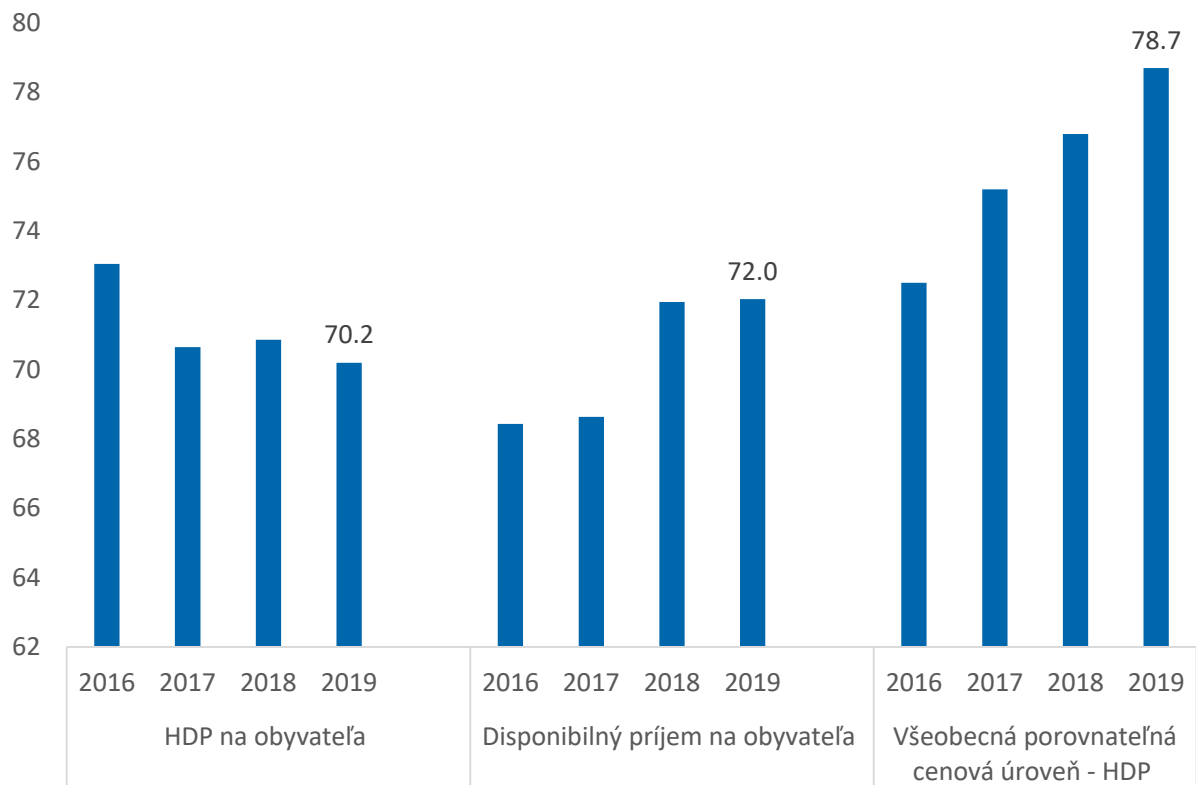
Skóre výsledkových ukazovateľov

Ekonomická výkonnosť stagnuje

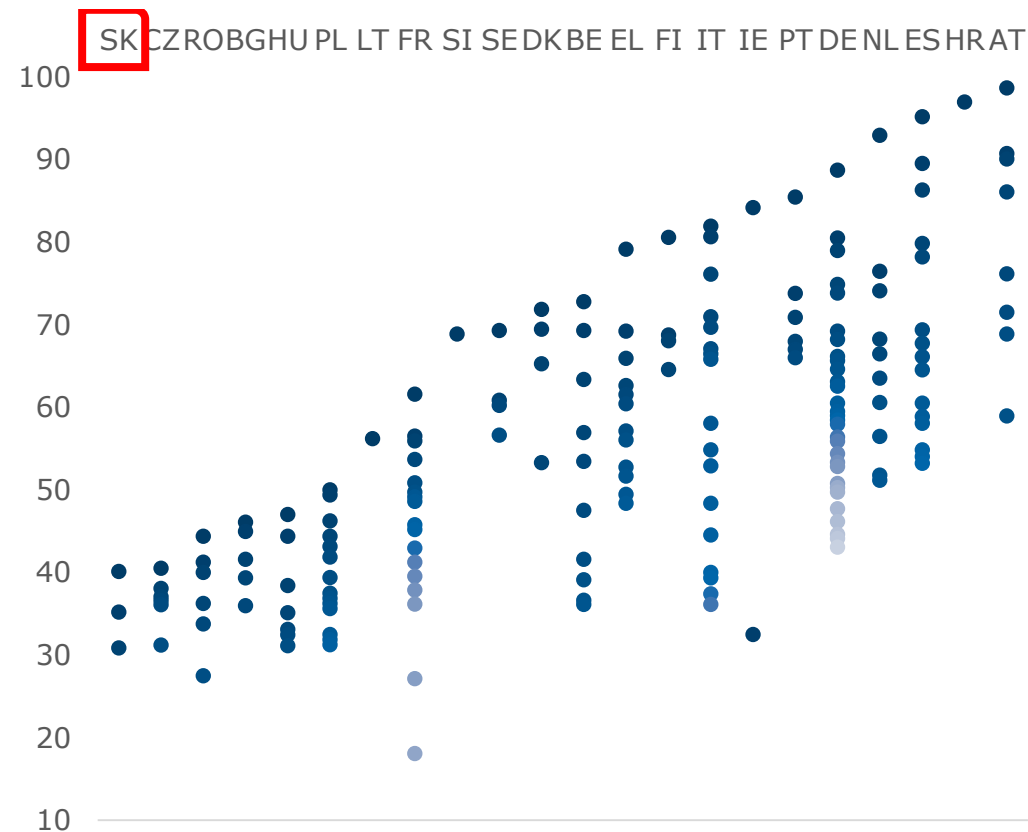
- Cenová konvergencia napreduje, ale stagnácia v konvergencii HDP
- Veľmi silná pozícia BA regiónu

Vývoj konvergenzie - % priemeru EU v PPP

Zdroj: Eurostat

Regionálne HDP na obyvateľa v PPP (HDP za rok 2019 najsilnejšieho regiónu v každej krajine = 100)

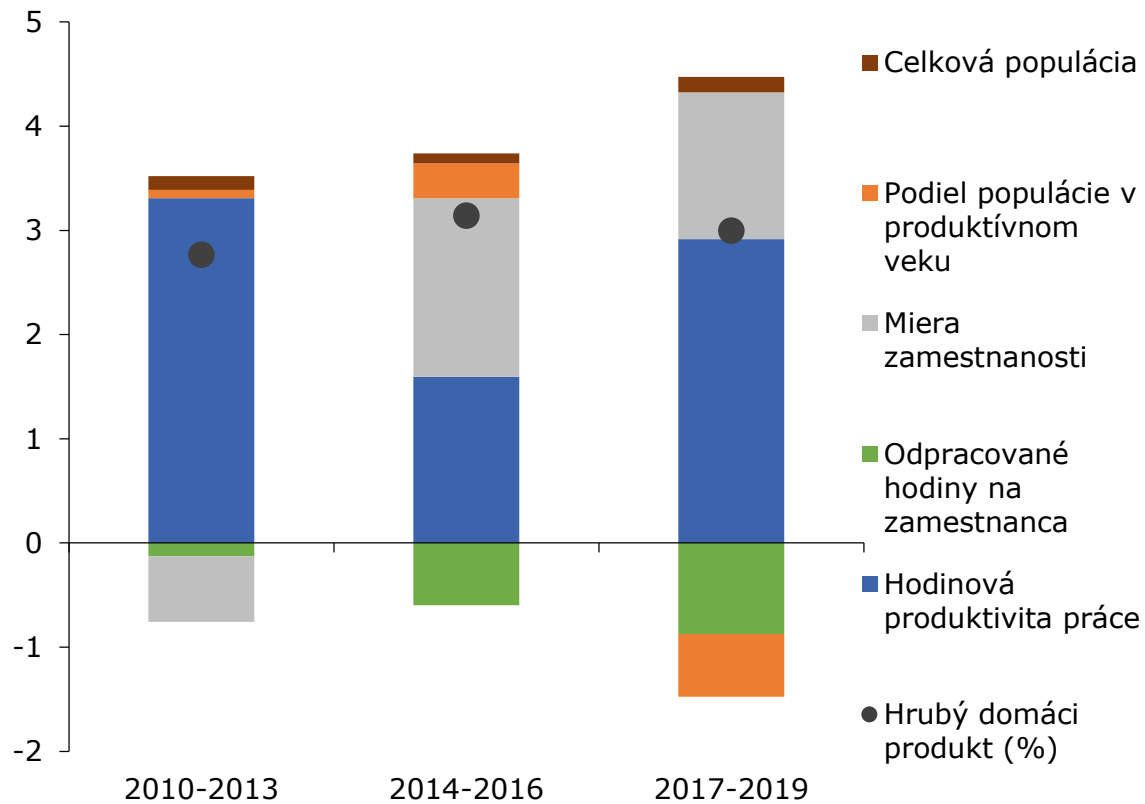

Zdroj: Eurostat

Konvergencia cez rast kvantity práce nepostačuje

- Rast ťahaný cez produktivitu práce a mieru zamestnanosti, viditeľný už vplyv demografie
- V porovnaní s susedmi výraznejšia strata tempa v 2 polovici poslednej dekády

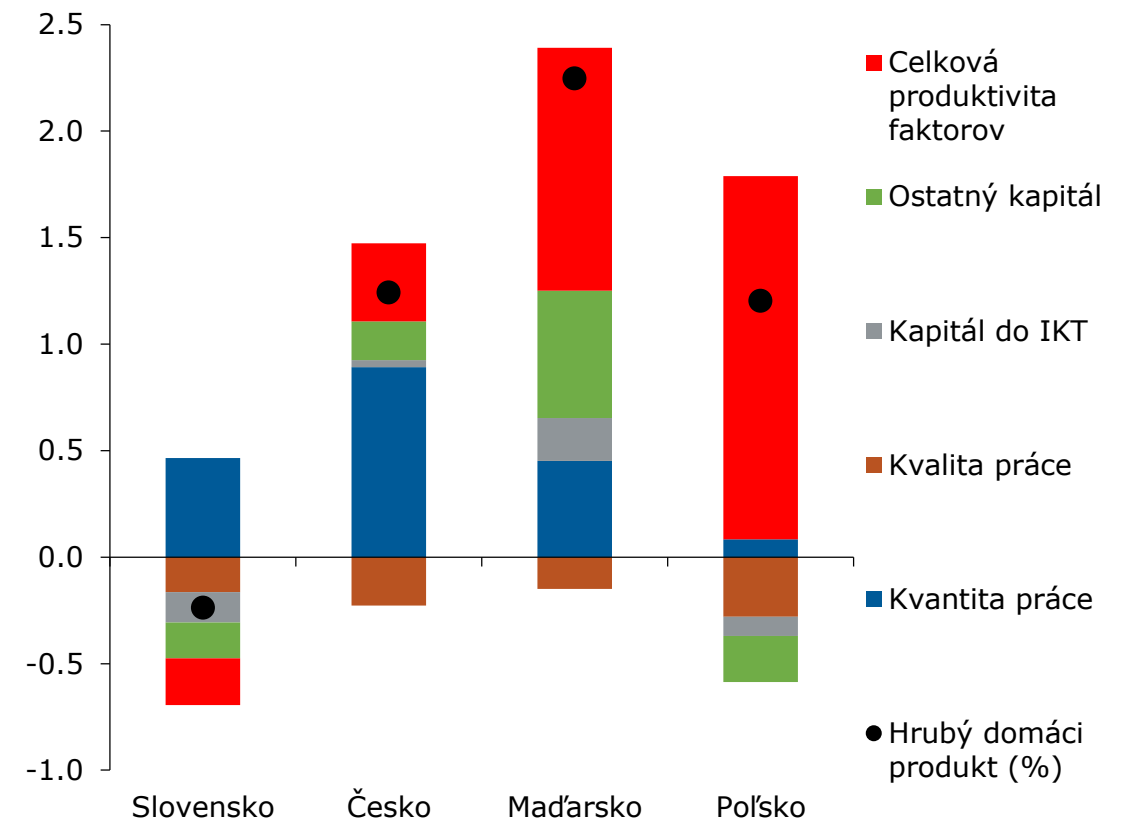
Faktory ekonomického rastu Slovenska (p. b. HDP)

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

(rozdiel priemeru 2016-2019 oproti 2010-2015 v p. b. HDP)

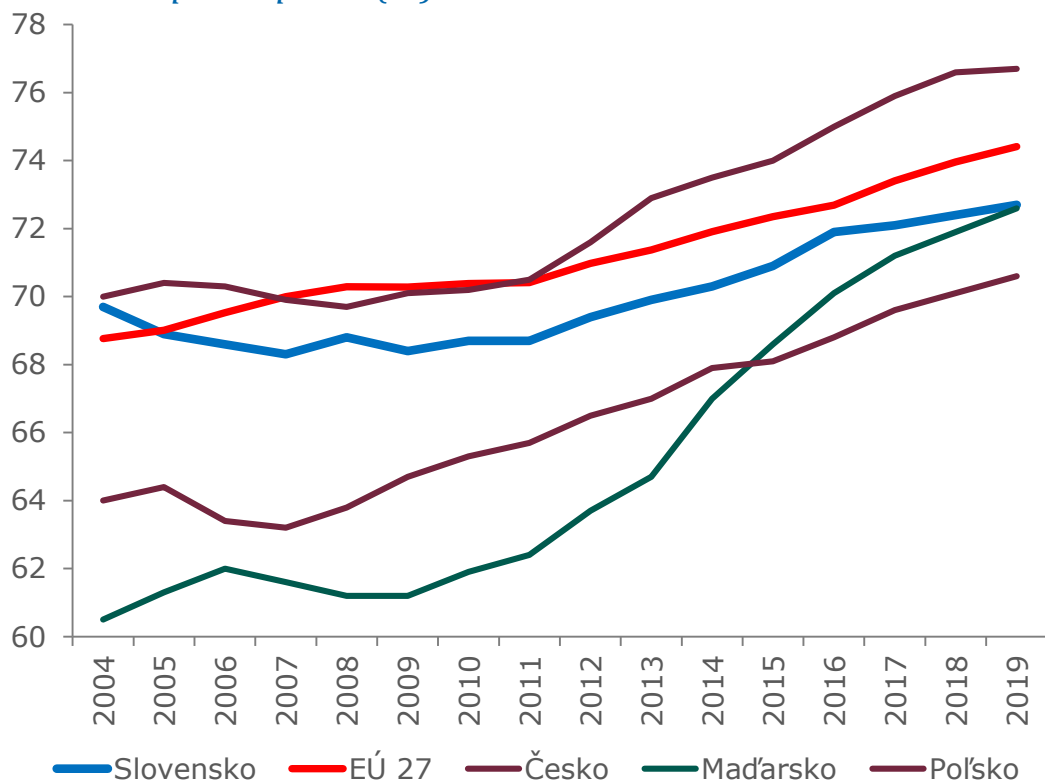

Zdroj: Total Economy Database

Miera participácie na trhu práce napriek zlepšeniu zaostáva

- Trh práce benefitoval zo zníženia nezamestnanosti, ale výraznejšie zapojenie neaktívnych do pracovného procesu ostáva výzvou
- Priestor na rast pre nízko kvalifikovaných a ženy do 39 rokov

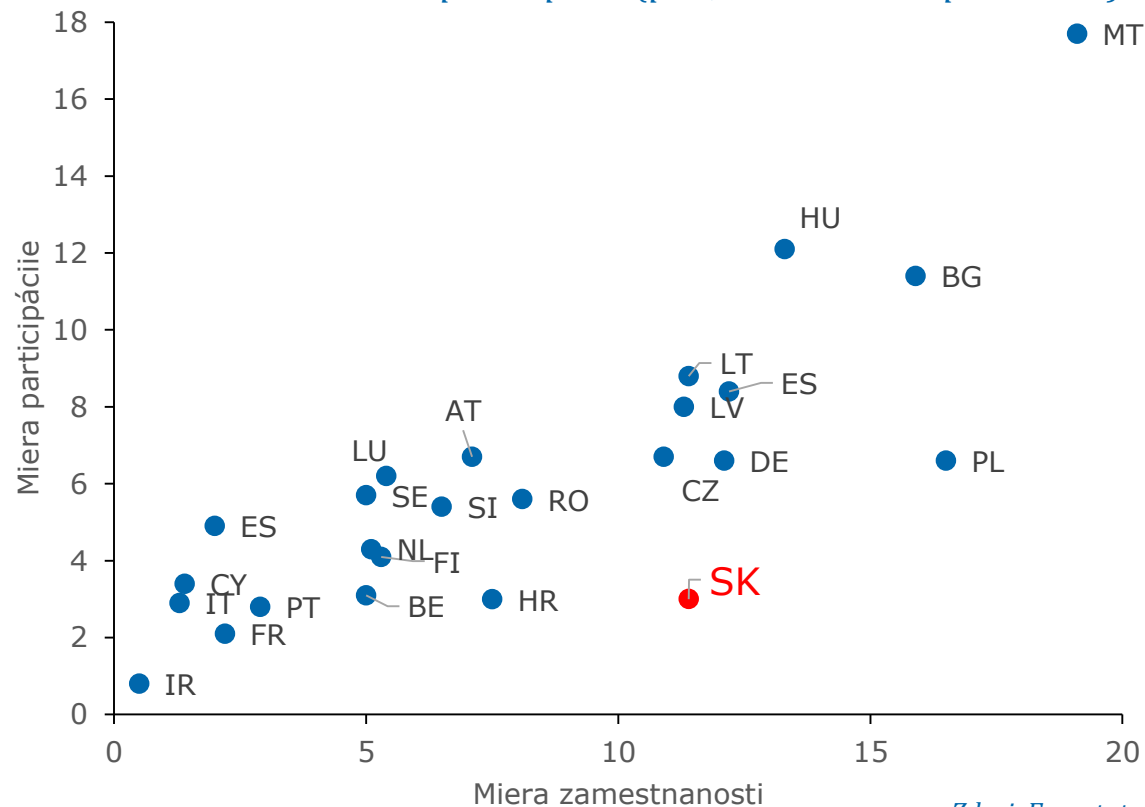
Miera participácie (%)

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

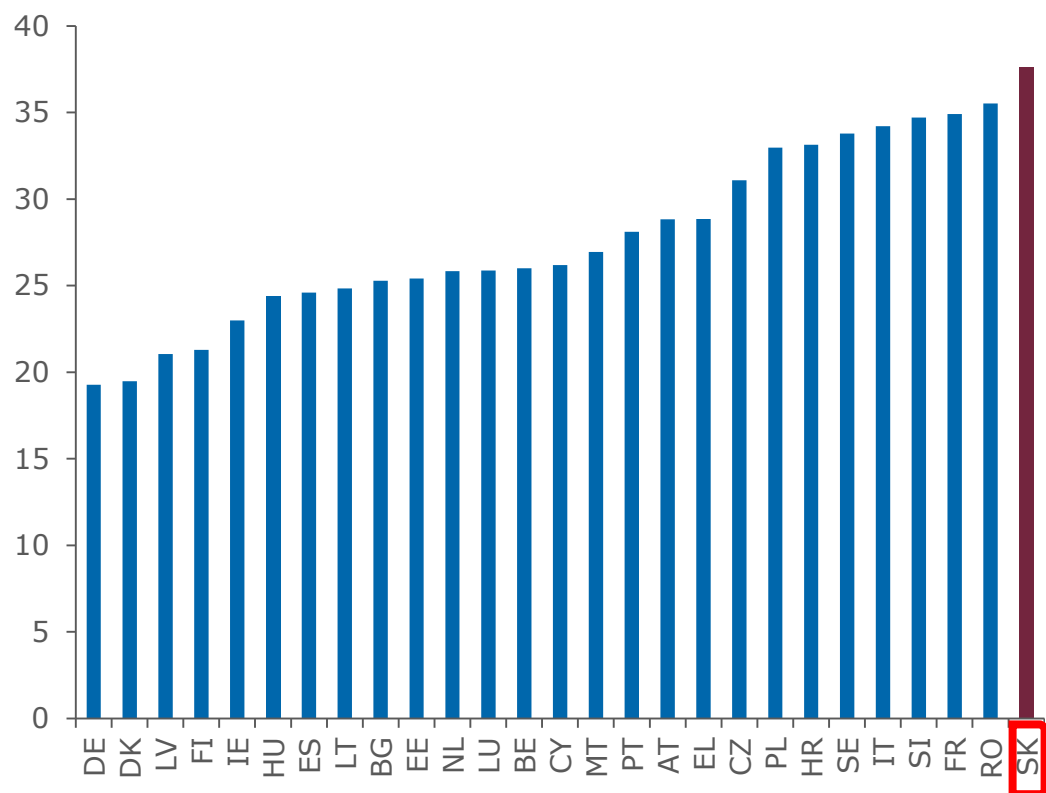
Miera zamestnanosti a participácie (p. b., zmena 2019 oproti 2004)

Zdroj: Eurostat

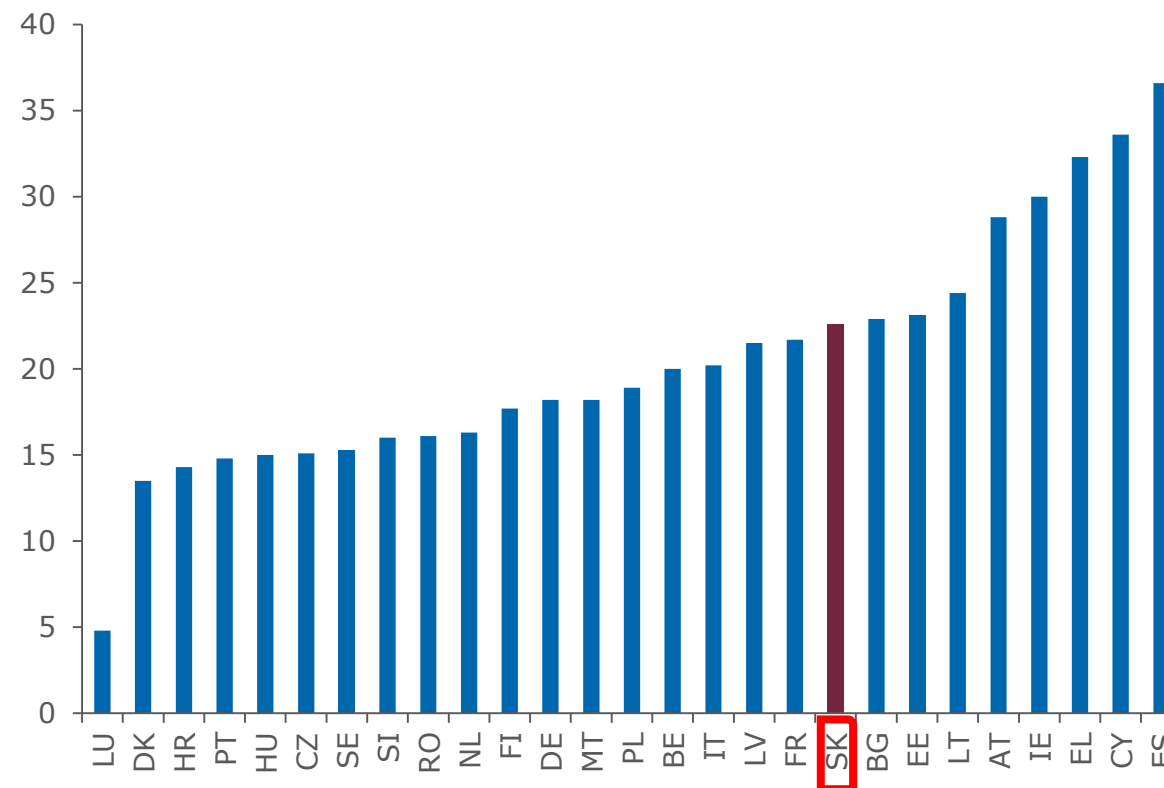
- školenie negeneruje dostatok vedomostí potrebných pre trh práce

Nesúlad medzi vykonávanou prácou a študijným odborom (% , 2019)

Zdroj: Eurostat

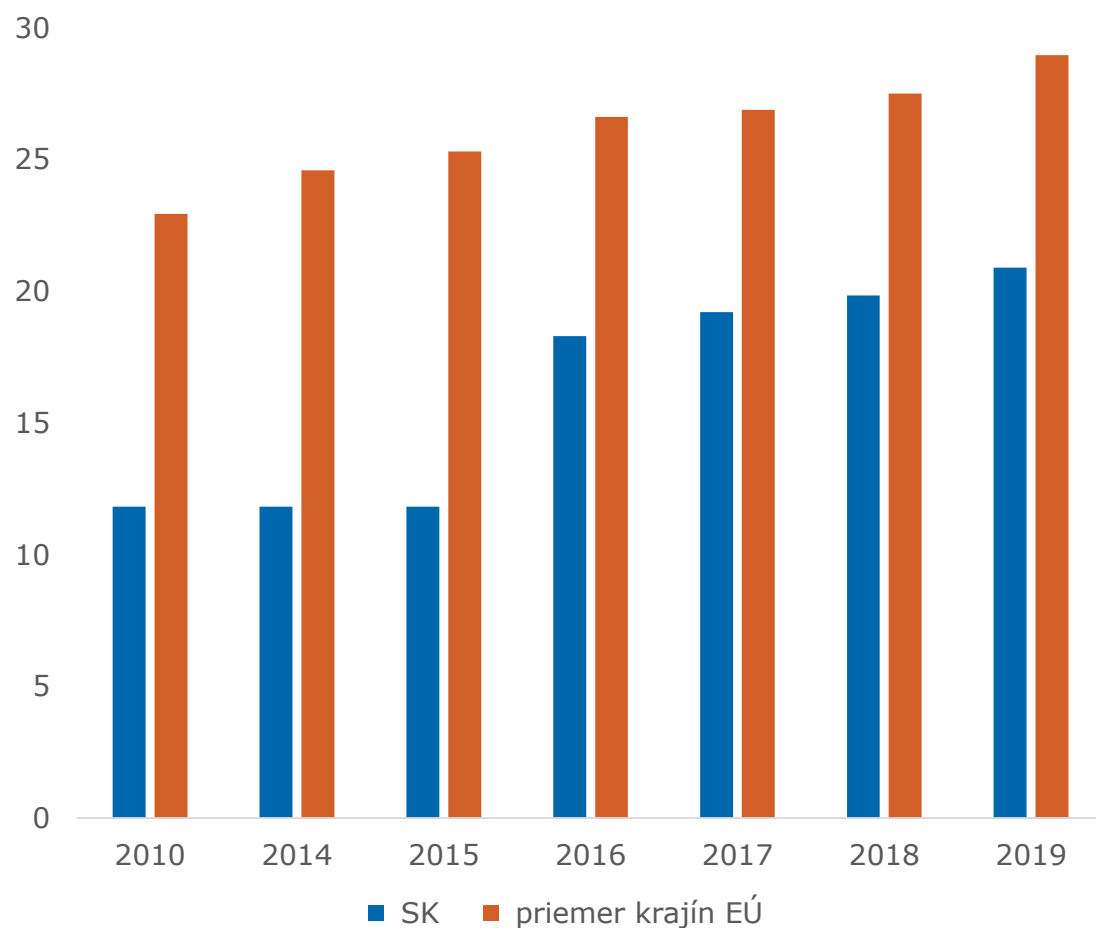
Vysokoškooláci na pracovných miestach s nižším požadovaným vzdelaním (% , 2019)

Zdroj: Eurostat

Chýba viac vzdelaných s požadovanou kvalitou

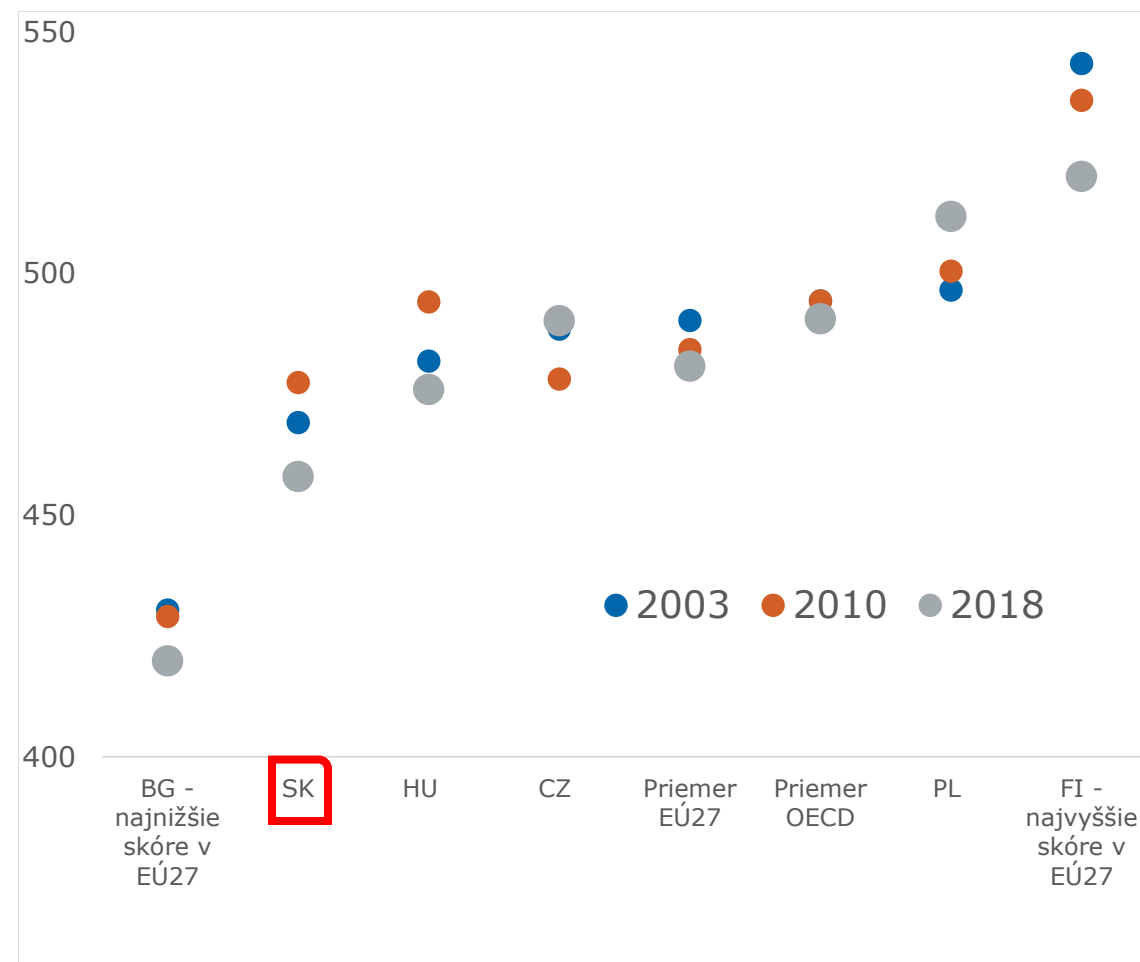
Populácia s VŠ vzdelaním

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

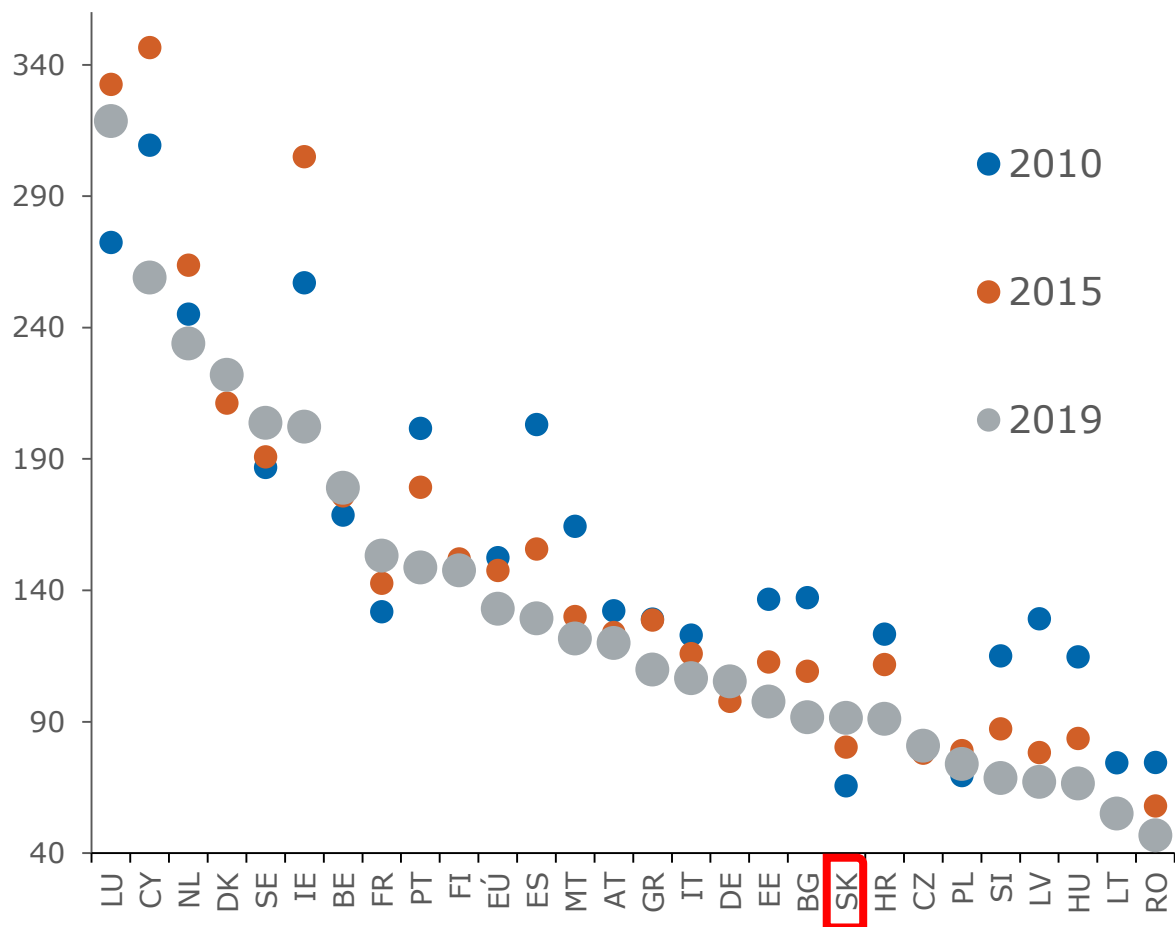
Čitateľská gramotnosť PISA

Zdroj: PISA

Zraniteľnosť - súkromný dlh pod kontrolou, avšak s dynamickým rastom

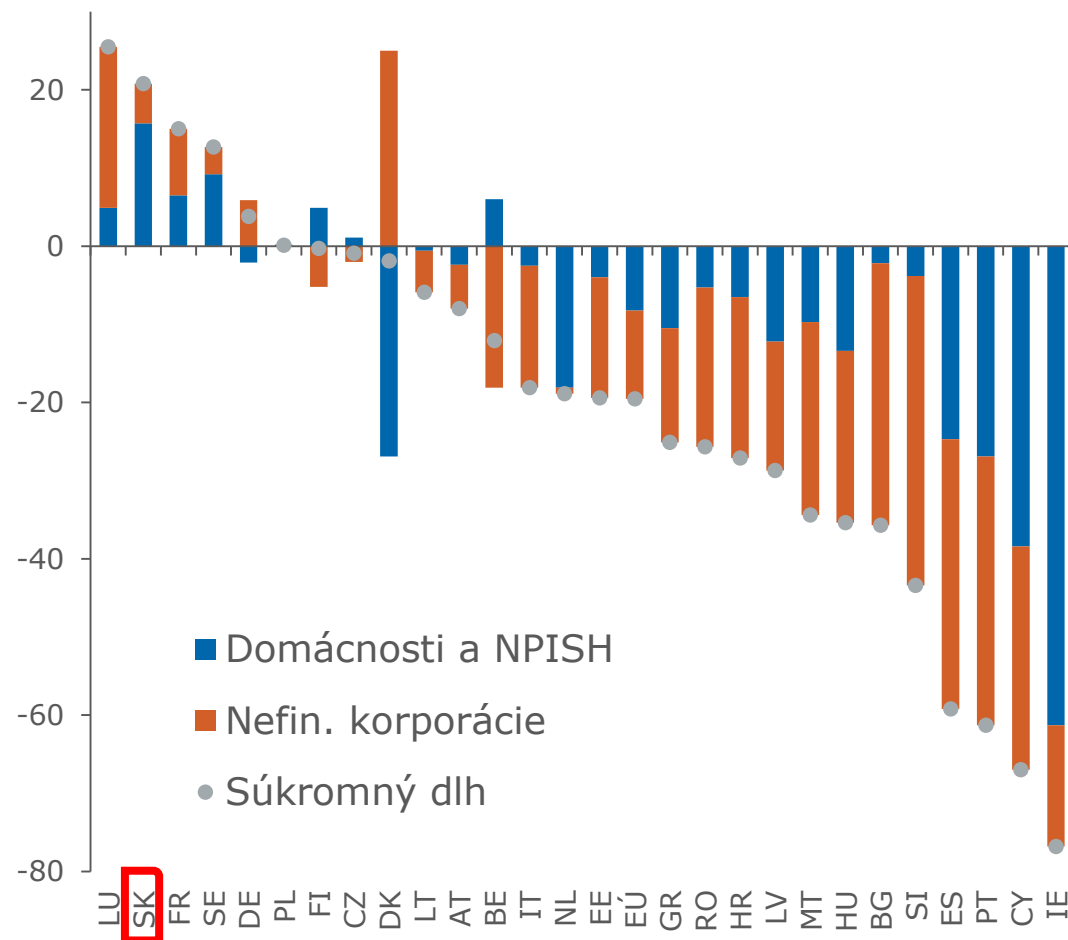
Súkromný dlh (% HDP)

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

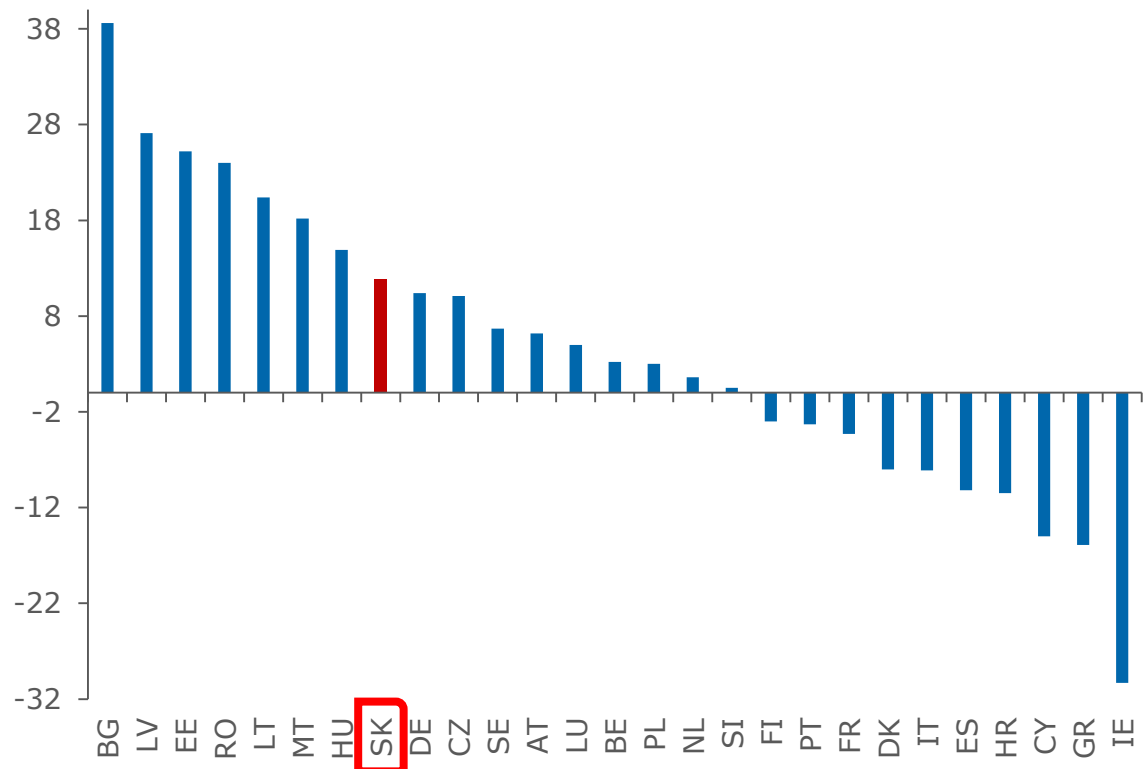
Zmena súkromného dlhu medzi rokmi 2019 a 2012 (p.b. HDP)

Zdroj: Eurostat

- Rast nákladov práce nebol sprevádzaný rastom produktivity
- Výhoda oslabujúceho reálneho kurzu v posledných rokoch vypršala

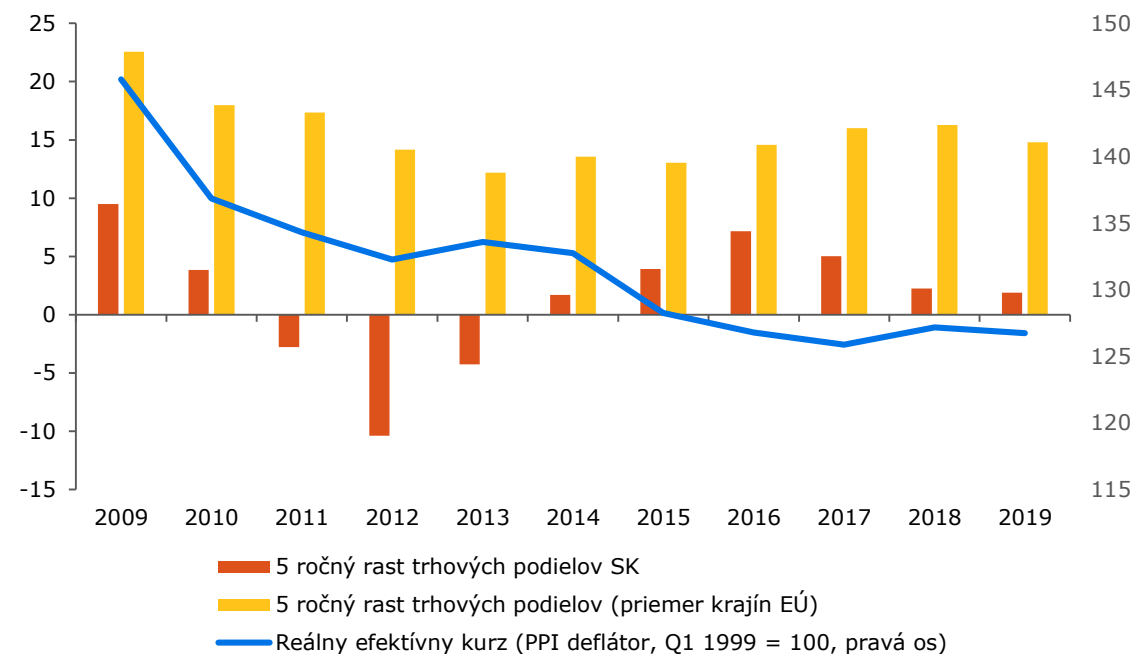
Zmena jednotkových nákladov práce voči eurozóne v % medzi rokmi 2020 a 2010

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

Reálny efektívny kurz a rast trhových podielov

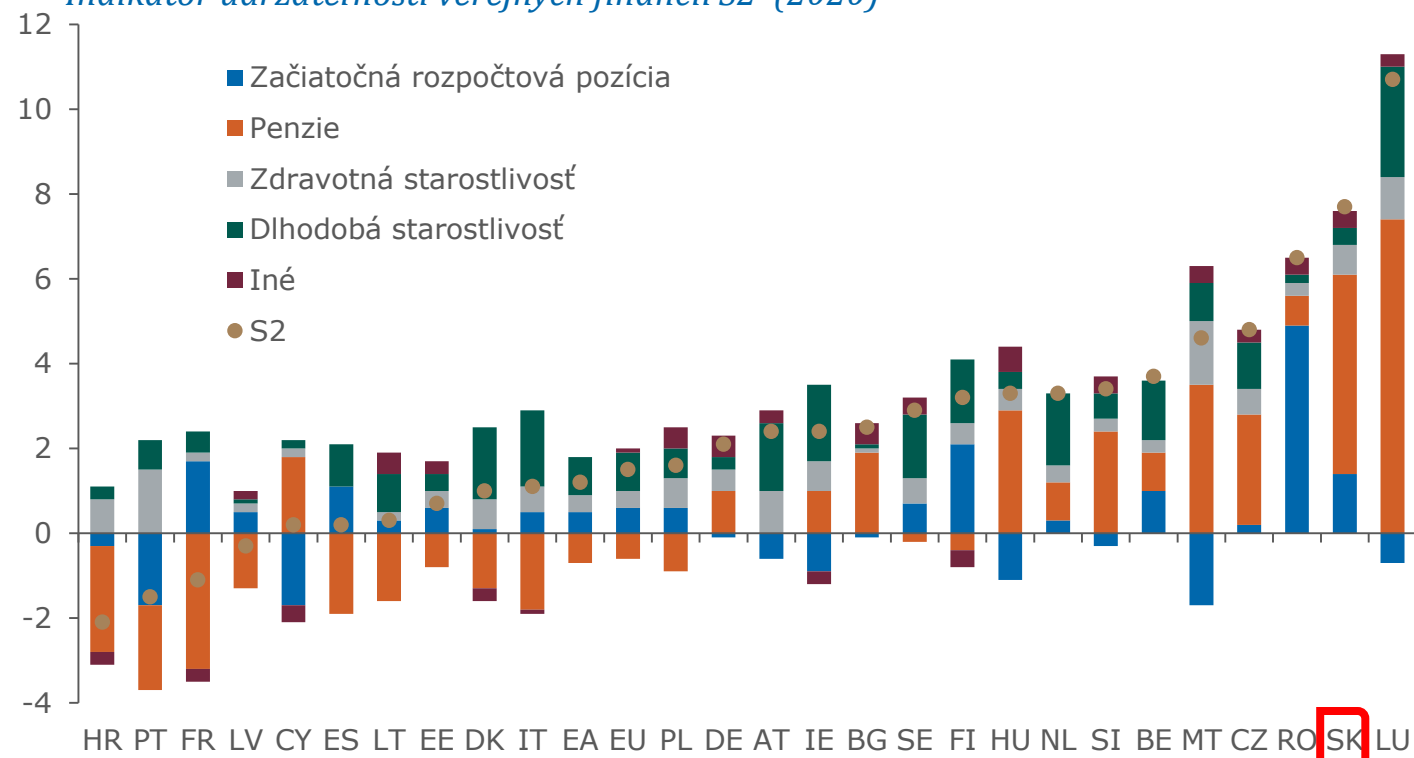
Zdroj: Eurostat, ECB

Poznámka: Nárast reálneho efektívneho kurzu značí reálne posilňovanie.

Udržateľnosť verejných financií ohrozuje najmä starnutie populácie

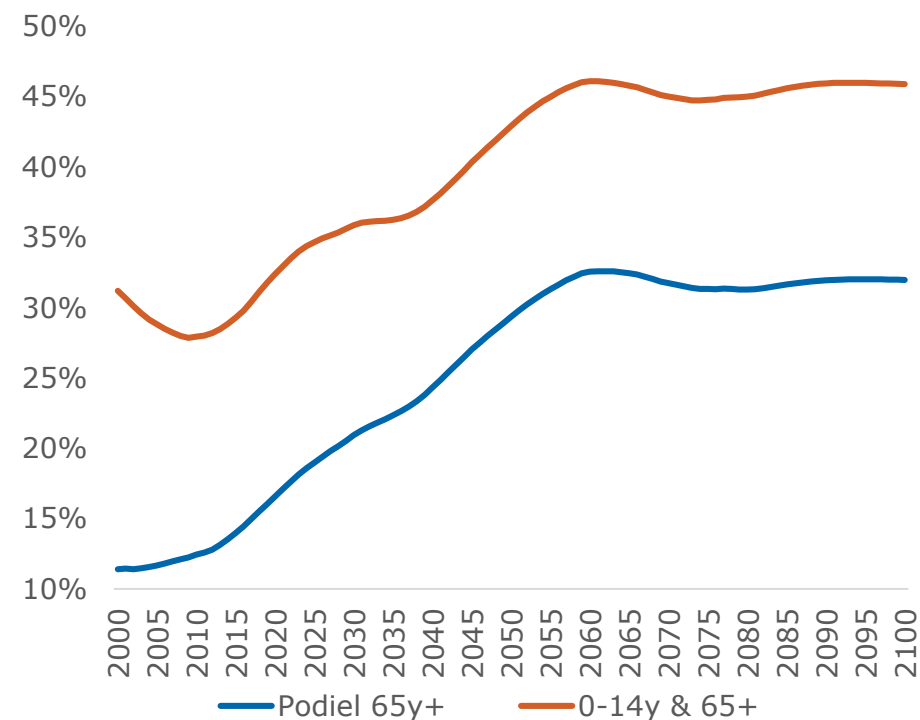
- Pandémia zvýšila mieru zadlženia VS a budúce náklady starnutia je potrebné eliminovať
- po odznení ekonomických následkov pandémie nutná konsolidácia VF

Indikátor udržateľnosti verejných financií S2 (2020)

Zdroj: EK

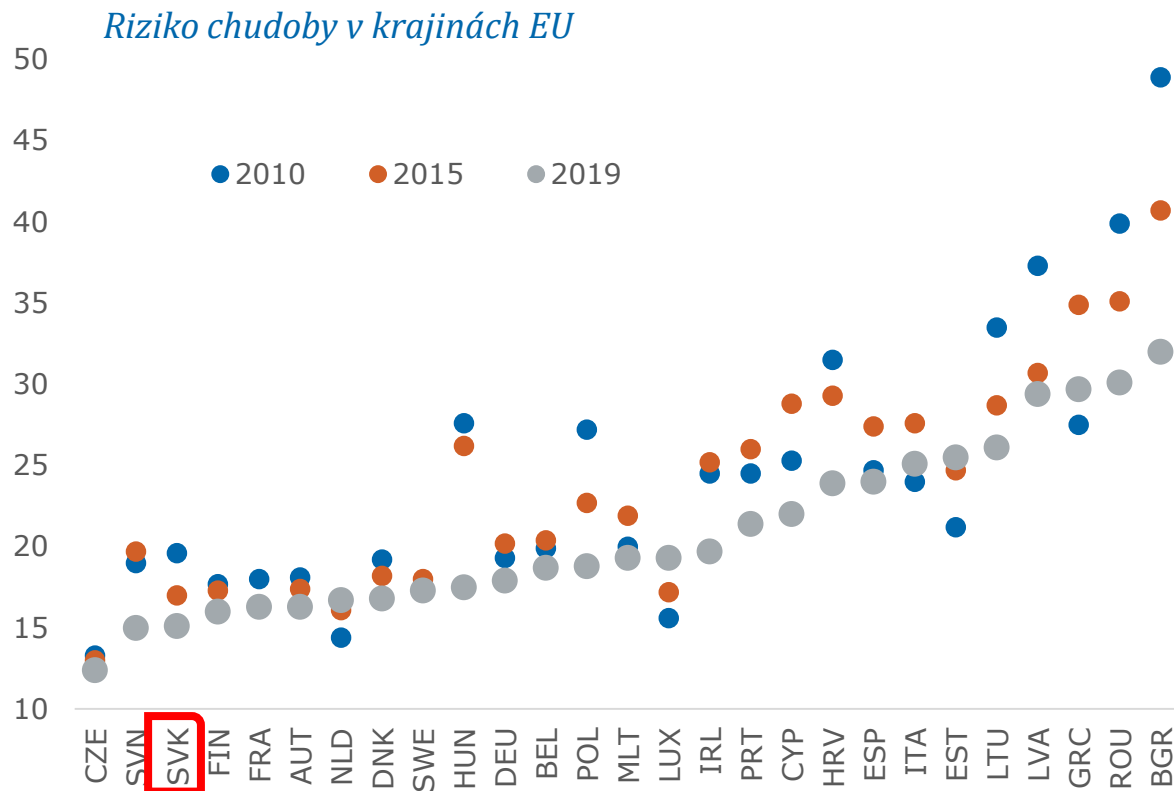
Populácia - miera závislosti na Slovensku

Zdroj: Eurostat

Sociálna inklúzia- riziko chudoby relatívne nízke

- pretrváva relatívne nízke riziko chudoby bez ohľadu na pohlavie, vek alebo ekonomickú aktivitu
- v štruktúre najviac ohrození sú osamelí rodičia s deťmi a viacpočetné rodiny

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

Materiálna deprivácia (nedostatok životných potrieb) a riziko chudoby

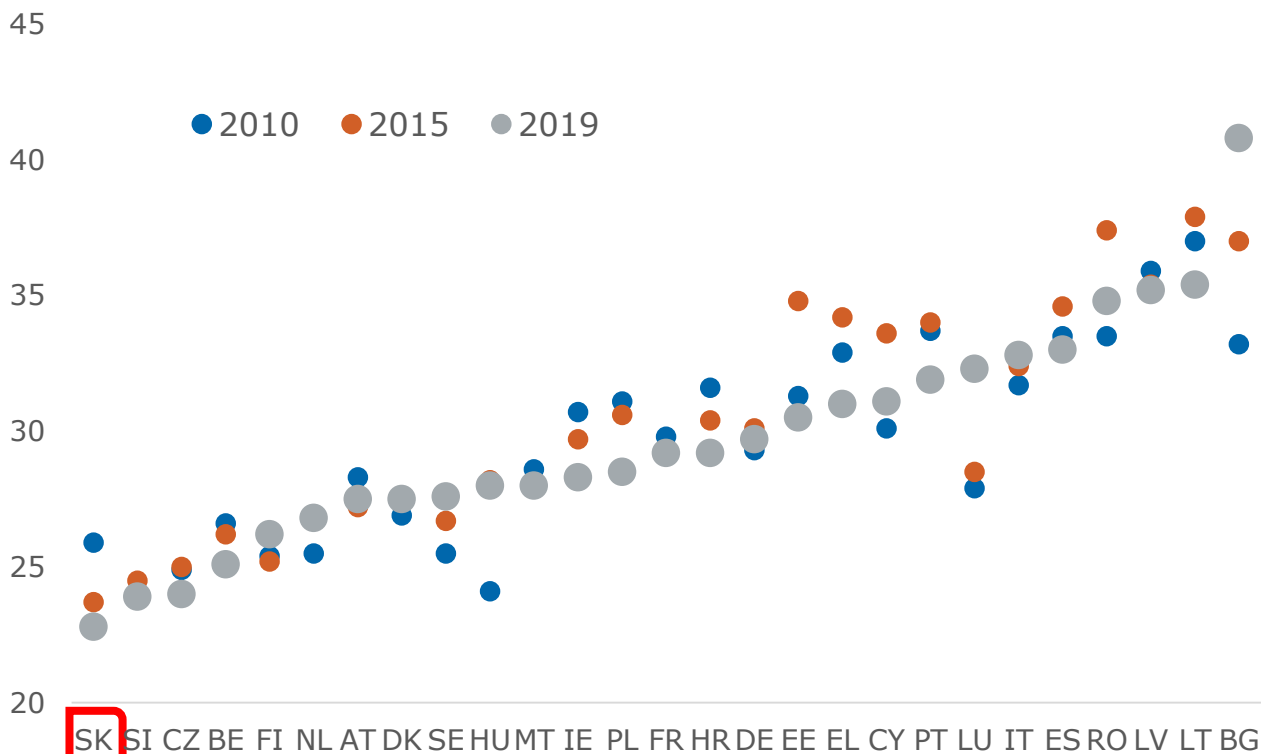

Zdroj: Eurostat

Celkové nerovnosti nevýrazné, rozdiel pretrváva medzi pohlaviami

- zlepšenie cez znižovanie rozdielov medzi viac zarábajúcimi \80 percentil\ a priemerne zarábajúcimi \50 percentil\.
- Výraznejšie rozdiely medzi pohlaviami - príjmy mužov vyššie o 18 %

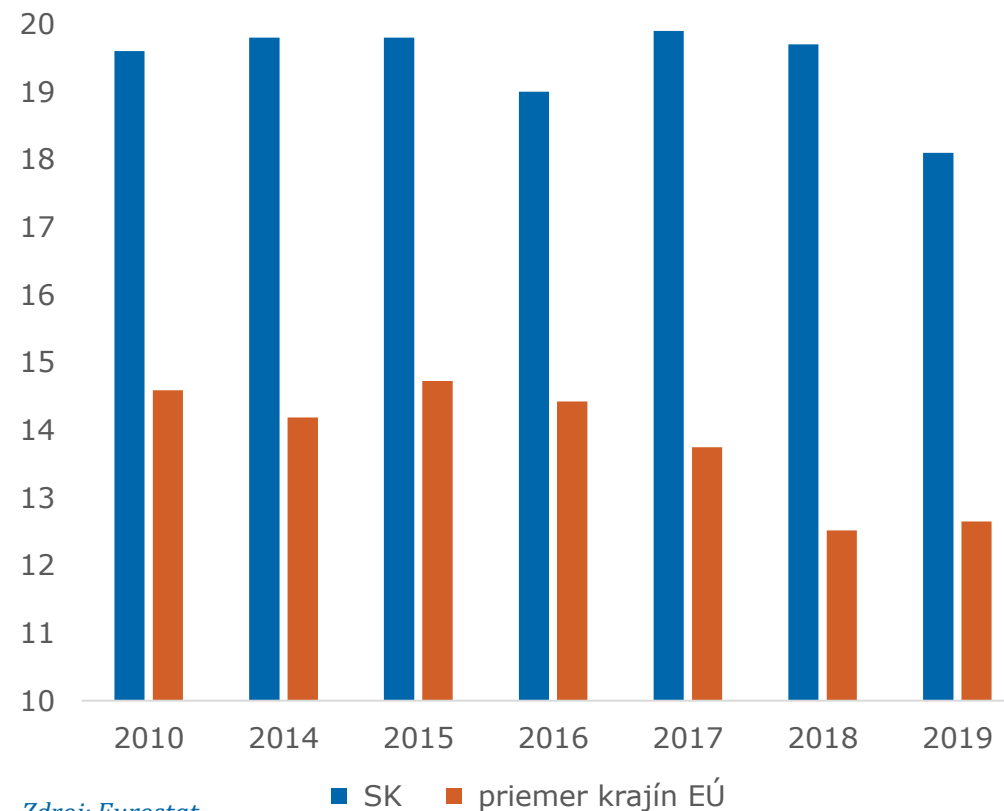
GINI koeficient

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

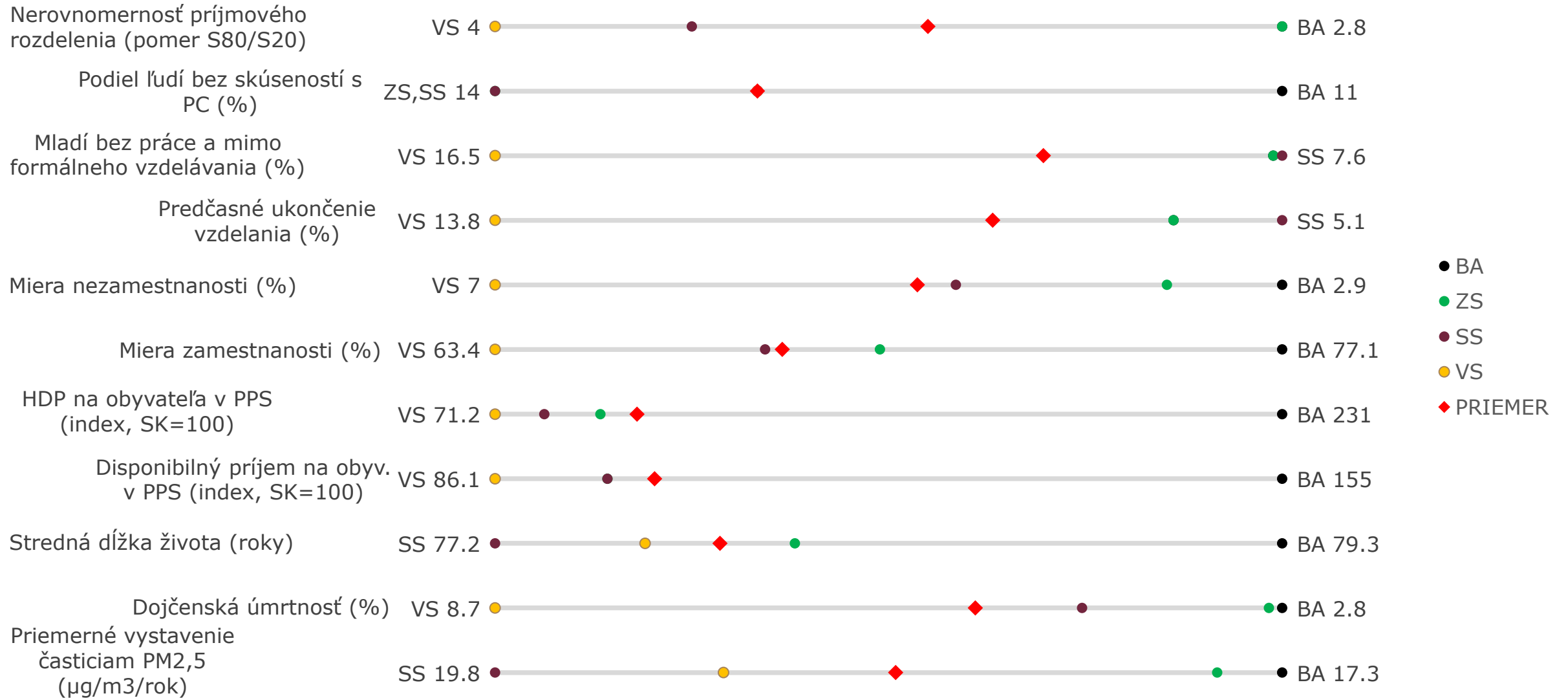
Príjmové rozdiely (%)

Zdroj: Eurostat

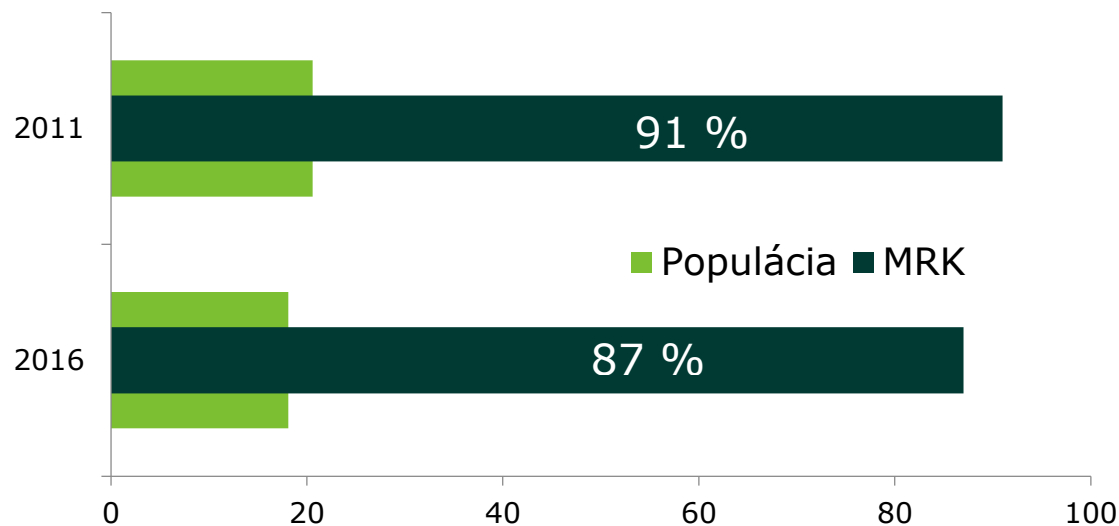
■ SK ■ príemer krajín EÚ

Regionálne rozdiely pretrvávajú

- komplexné a dlhodobé sociálne vylúčenie
- očakávaná dĺžka života pri narodení je v MRK pri porovnaní s ostatnou populáciou nižšia o 6-10 rokov v štruktúre najviac ohrození sú osamelí rodičia s deťmi a viacpočetné rodiny
- dojčenská úmrtnosť niekoľkonásobne vyššia
- pretrvávajúce zlé životné podmienky, nízka úroveň vzdelania, príjmov a dlhodobá nezamestnanosť

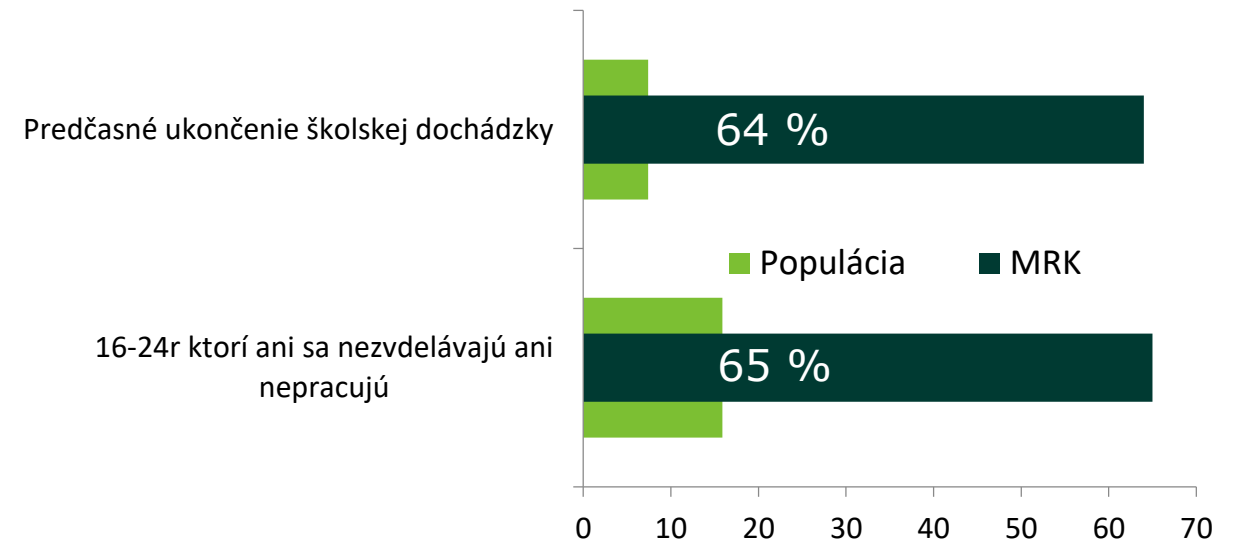
Riziko chudoby

Zdroj: FRA, Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

Vzdelávanie

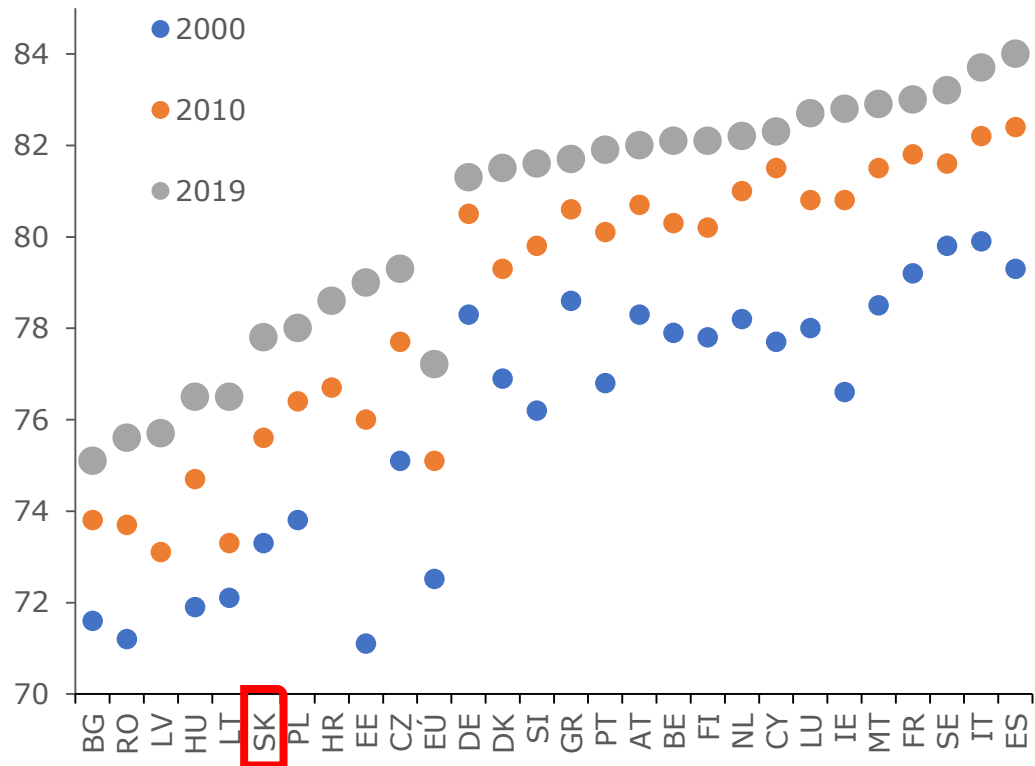

Zdroj: FRA, Eurostat

Zdravie pri porovnateľných výdavkoch zaostáva

- obyvateľ SR nar. v 2019 sa dožije o 2,7 roka kratšie ako priemer EÚ
- problémom aj relatívne menšia časť prežitá v zdraví

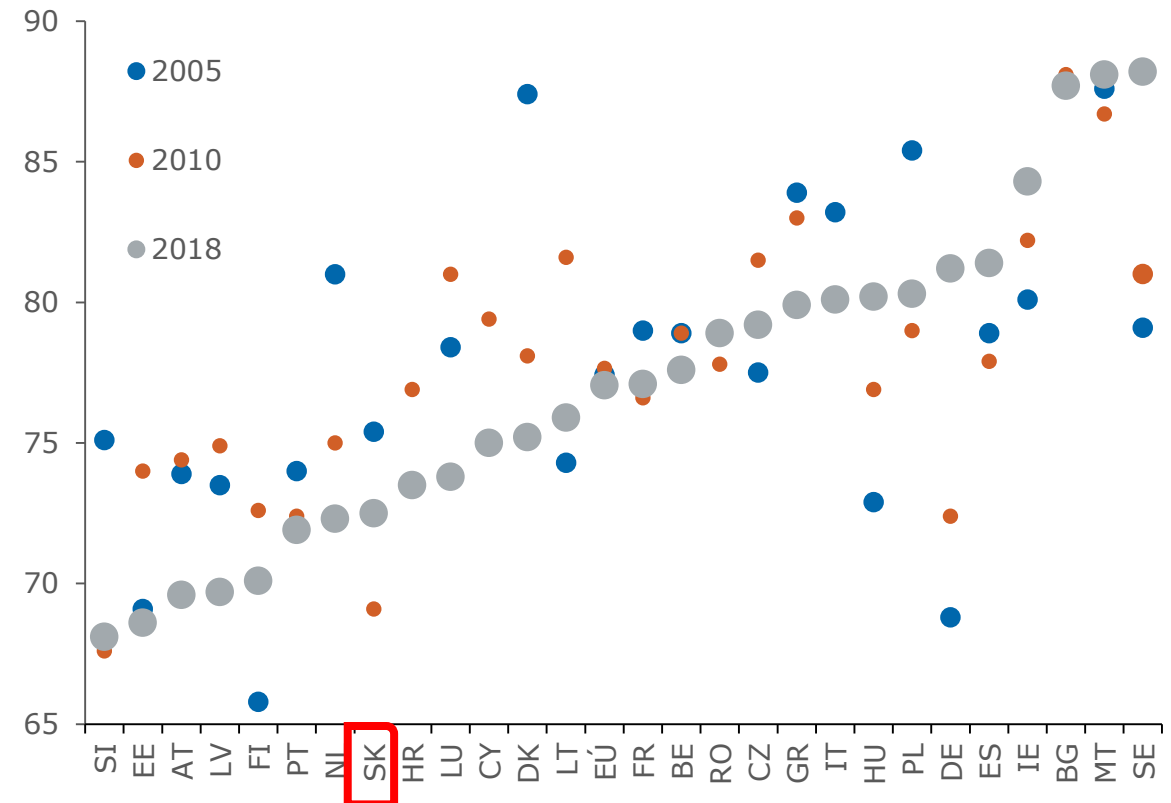
Očakávaná dĺžka života pri narodení (roky)

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

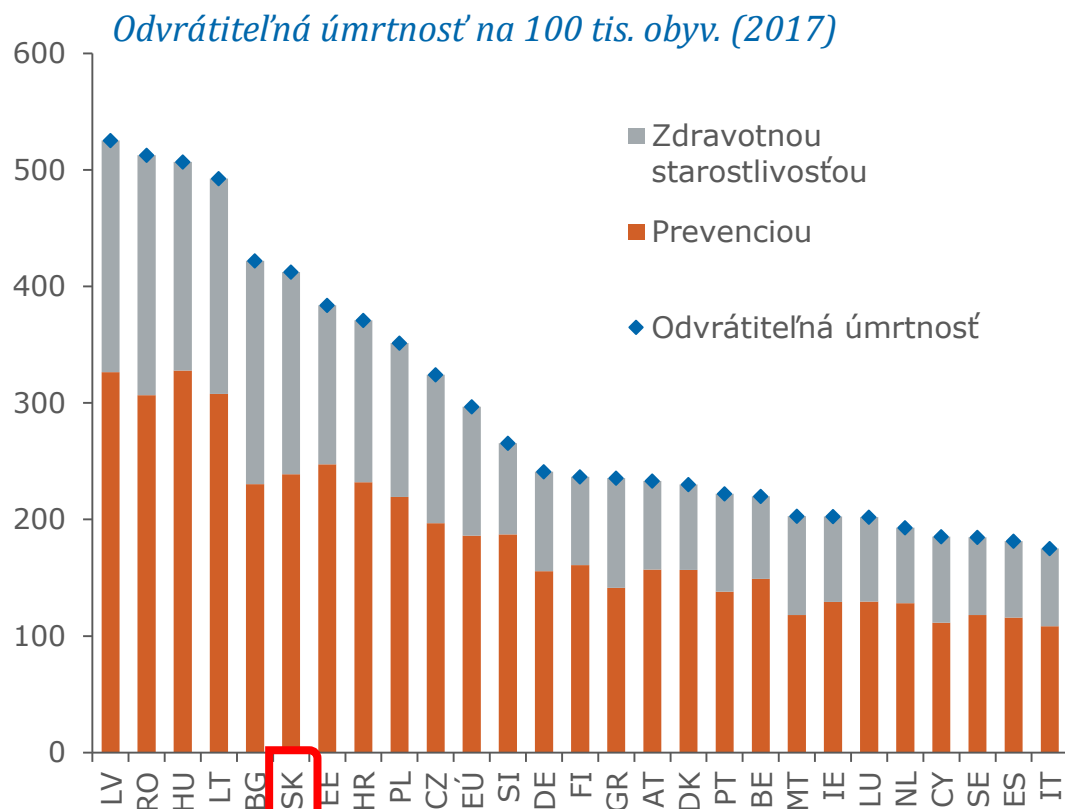
Podiel očakávanej dĺžky života prežitej v zdraví (%)

Zdroj: Eurostat

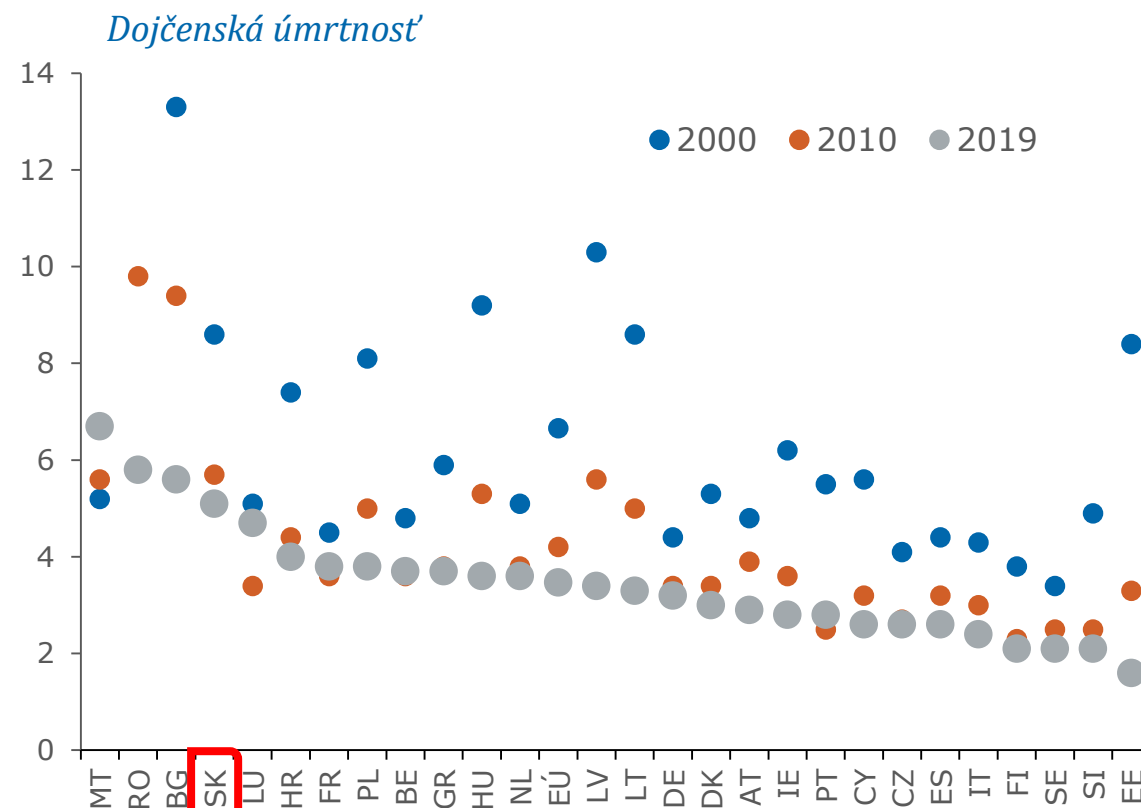
Obyvatelia zomierajú predčasne

- zlepšenie v odvrátiteľnej úmrtnosti na priemer krajín EU by ročne zachránilo viac ako 5000 životov
- nepriaznivý stav dojčenskej úmrtnosti pramení na Východnom Slovensku

Zdroj: Eurostat

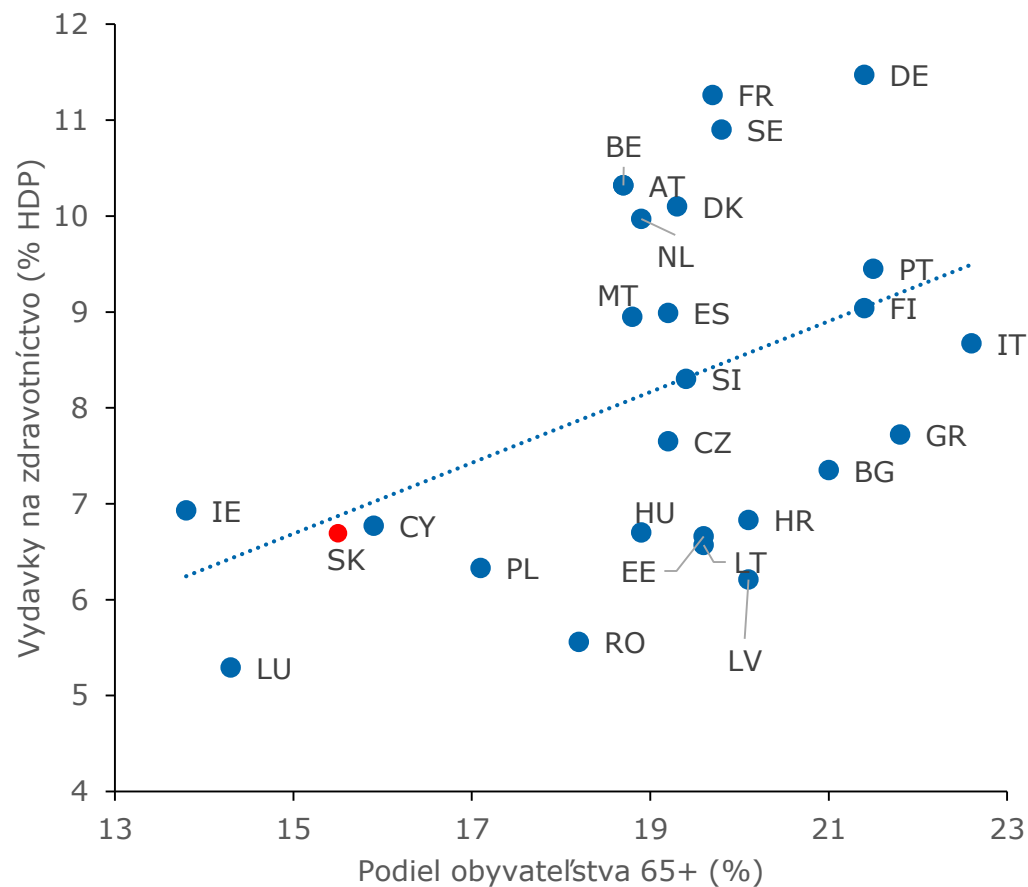
Štrukturálne výzvy, 2021

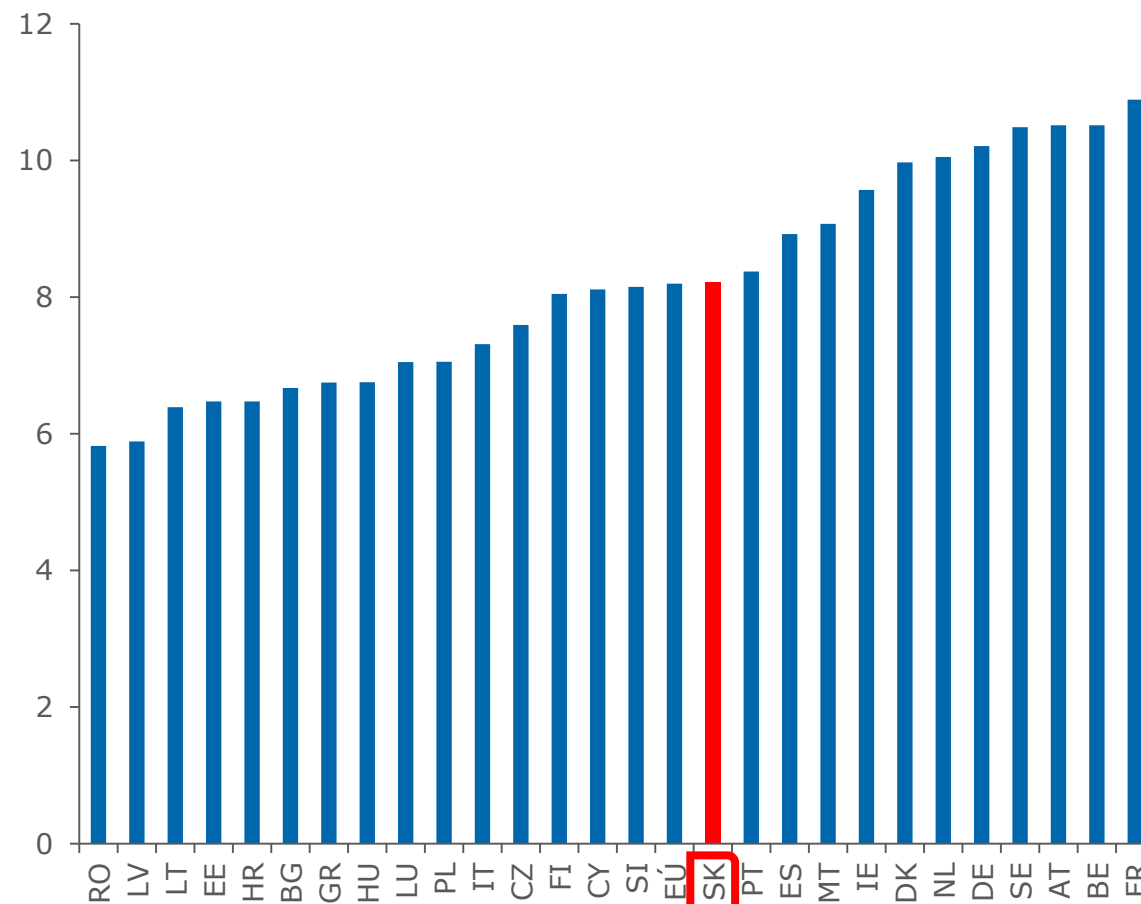
Zdroj: Eurostat

Výdavky na zdravotníctvo primerané štruktúre populácie

Vplyv starnutia na zdravotné výdavky (2018)

Výdavky na zdravotníctvo očistené o vplyv starnutia (% HDP, 2018)

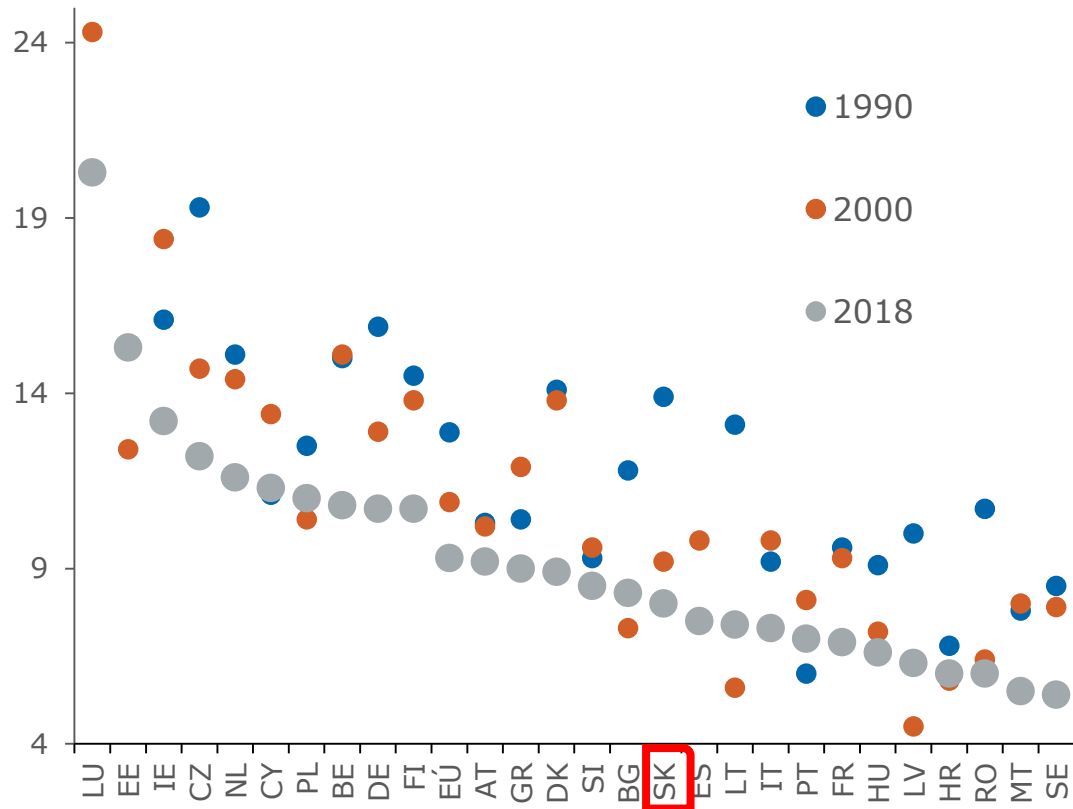

Zdroj: Eurostat

Zdroj: Eurostat

- Skleníkové plyny sa darí znižovať, avšak zdravie zhoršujú prachové častice
- výzvou je skĺbenie ekonomickej konvergencie s cieľom klimatickej neutrality

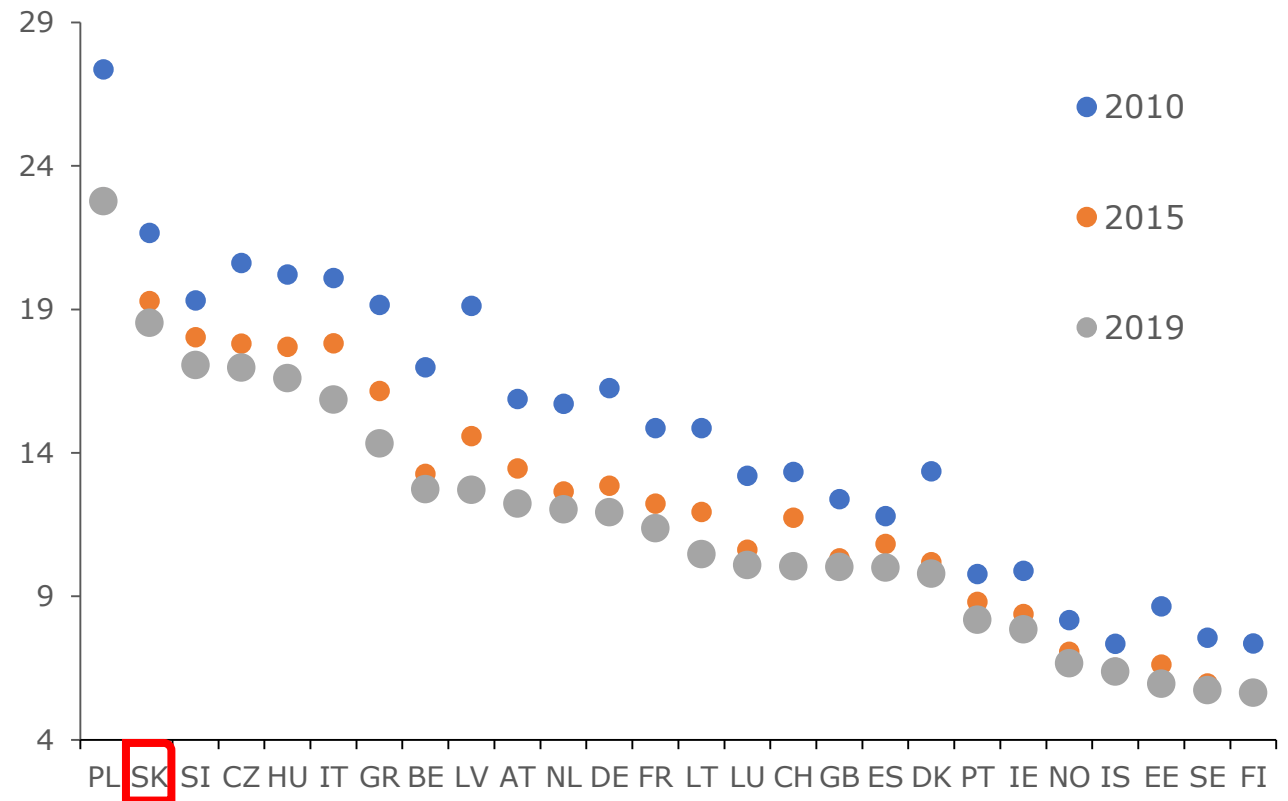
Emisie skleníkových plynov na obyvateľa (v tonách)

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2021

Priemerné vystavenie časticiam PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

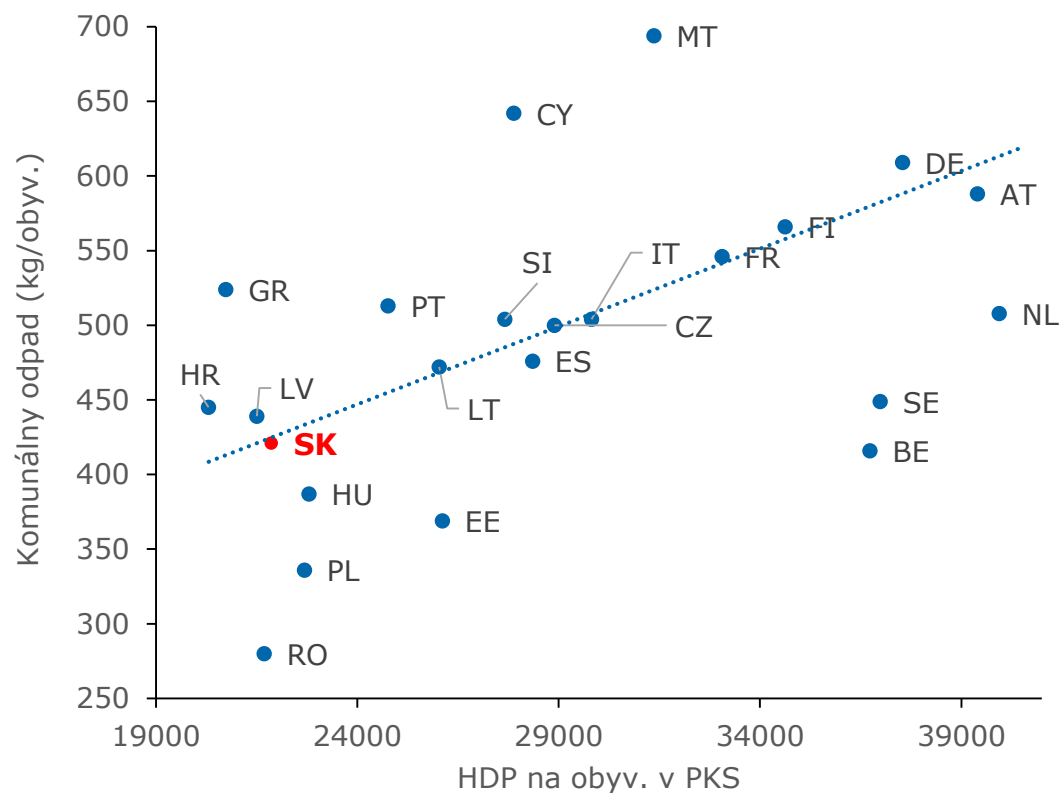

Zdroj: Eurostat

Produkcia komunálneho odpadu potrebuje menej skládkovania

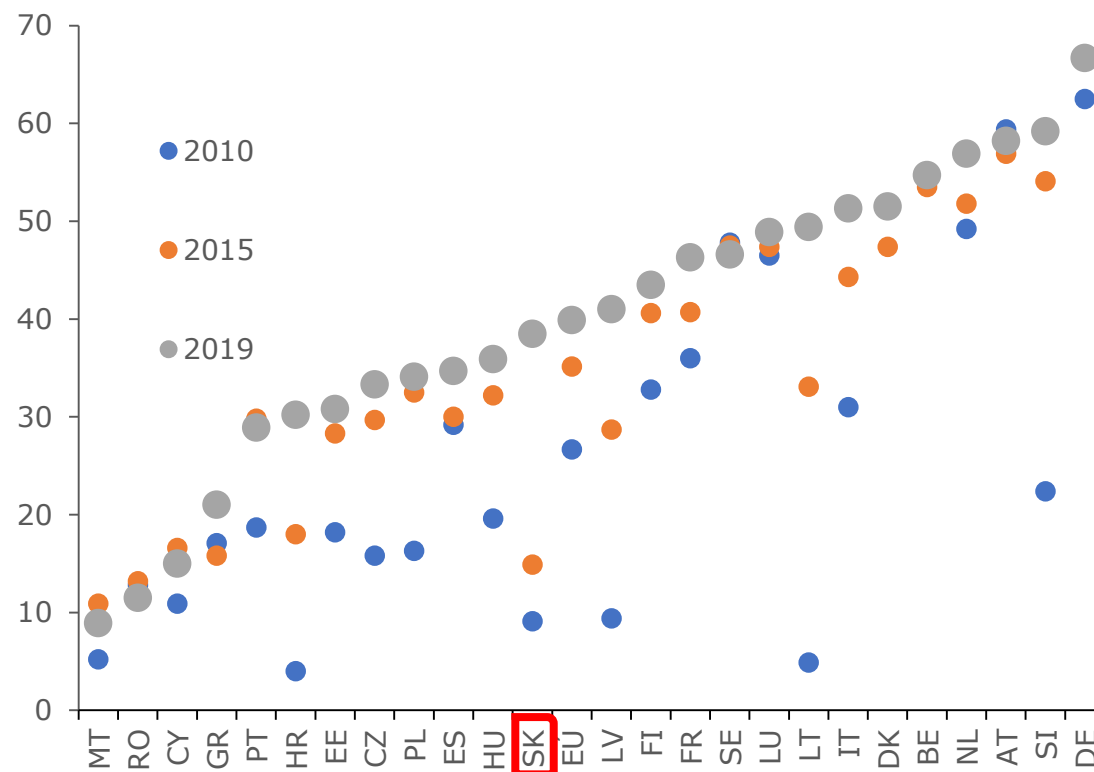
- Nízka produkcia odpadu zodpovedá ekonomickej úrovni
- V recyklácii progress, problematická miera skládkovania a historický dlh

Tvorba komunálneho odpadu a ekonomická úroveň (2019)

Zdroj: Eurostat, vlastné výpočty

Miera recyklácie komunálneho odpadu (%)

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Časť nárastu na Slovensku po roku 2014 je vysvetlené lepším zaznamenaním recyklácie kovov.

- **zrýchlenie rastu produktivity, ako aj zvýšenie zapojenia obyvateľstva na trhu práce**
 - vzdelávací systém od predškolskej výchovy až po univerzity, celoživotné vzdelávanie a aktívne politiky trhu práce
 - posilnenie inovačného potenciálu Slovenska najmä v progresívnych oblastiach
 - zlepšenie podnikateľského prostredia, vymožitelnosti práva a skvalitnenie verejných inštitúcií vrátane ich digitalizácie
- **zelená transformácia ekonomiky**
 - dekarbonizácia ekonomiky (moderné technológie a obnoviteľné zdroje)
 - zvyšovanie energetickej efektívnosti
 - udržateľná doprava
 - podpora cirkulárnej ekonomiky a odstraňovanie starých environmentálnych záťaží
- **udržateľné a efektívne verejné financie**
 - reforma dôchodkového systému
 - výdavkové limity, hodnota za peniaze v rozpočte a riadenie verejných investícií
 - zlepšenie výberu daní a presunu daňového bremena z aktivity v prospech environmentálnych daní a zdanenia bohatstva

- **zdravie vyžaduje zapojenie všetkých článkov**
 - efektívnosť výdavkov, riadenie verejných nemocníc
 - investičný dlh + digitalizácia a podpora využitia moderných technológií
 - nevyvážená veková štruktúra a nedostatok personálu
- **inklúzia pre lepší trh práce a marginalizované skupiny**
 - aktívne politiky trhu práce zamerané na začlenenie znevýhodnených skupín
 - ciele nástroje rodinnej politiky motivujúce zapojenie žien na trh práce
 - potláčanie rodových rozdielov a podpora rovnosti príležitostí
 - inklúzia vzdelávacieho systému s cieľom zlepšiť výsledky najslabších s dôrazom na desegregáciu škôl
 - životné podmienky a základná infraštruktúra rómskeho obyvateľstva ako aj ich prístup k zdravotnej starostlivosti a osvety v oblasti zdravia
- **Plán obnovy poskytuje jedinečnú príležitosť posunúť krajinu dopredu cez štrukturálne reformy a investície v kľúčových oblastiach. Kľúčová bude jeho implementácia.**

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
EUROSYSTÉM